

Melk of vast voedsel?

Bijbelstudie naast de preek 'Verlangen naar het woord' (1 Petrus 2:2-3)

ds. Jos Douma

Deze bijbelstudie is geschreven naar aanleiding van de preek over 1 Petrus 2:2-3 op zondag 18 februari 2007 in de Fonteinkerk in Haarlem. Gelezen is in die dienst 1 Petrus 1:22-2:5. In dat gedeelte klinkt deze oproep: 'verlang als pasgeboren zuigelingen naar de zuivere melk van het woord, opdat u daardoor groeit en uw redding bereikt.' Deze zin roept de vraag op waarom er hier over melk gesproken wordt, terwijl het Nieuwe Testament op andere plaatsen het drinken van melk als tegengesteld ziet aan toe-zijn aan vast voedsel.

In gesprekken in de gemeente rond de prediking klinkt uit de mond van gemeenteleden ook regelmatig deze uitspraak: 'Wij willen geen melk, maar vast voedsel'. Daarmee wordt over het algemeen bedoeld, dat preken niet (te) eenvoudig mogen zijn (eenvoudige preken zijn wel goed voor beginners in het geloof), maar dat ze diep moeten graven als het gaat om de uitleg, dat ze lijnen en verbanden in de Schriften moeten laten en dat ze te denken moeten geven.

Nu bestaat het gevaar dat we met de zin 'Wij willen geen melk, maar vast voedsel' een tweetal bijbelse begrippen uit hun context halen en er een eigen kleur, betekenis en invulling aan geven, die niet overeenstemt met het gebruik van de begrippen in de directe bijbelse context.

Daarom staan hieronder eerst de twee bijbelgedeelten die in dit verband relevant zijn. Het is zaak ze goed te lezen en op ons in te laten werken en allereerst biddend te vragen of de Geest onze gedachten wil leiden ons ons inzicht wil geven in de betekenis van de woorden.

--

1 Korintiërs 3:1-3

1 Maar, broeders en zusters, ik kon tot u niet spreken als tot geestelijke mensen. Ik sprak tot mensen van deze wereld, tot niet meer dan kinderen in het geloof in Christus. 2 Ik heb u melk gegeven, geen vast voedsel; daar was u niet aan toe. En ook nu nog niet, 3 want u bent nog gebonden aan de wereld. Wanneer u afgunstig en verdeeld bent, dan bent u toch gebonden aan de wereld, dan leeft u toch als ieder ander?

Hebreeën 5:8-14

8 Hoewel hij zijn Zoon was, heeft hij moeten lijden, en zo heeft hij gehoorzaamheid geleerd. 9 En toen hij naar de uiteindelijke volmaaktheid gevoerd was, werd hij voor allen die hem gehoorzamen een bron van eeuwige redding, 10 omdat God hem heeft uitgeroepen tot hogepriester zoals Melchisedek dat was.

11 Hierover valt nog veel te zeggen, maar het is moeilijk aan u uit te leggen, omdat u traag van begrip bent geworden. 12 Werkelijk, u had toch inmiddels allemaal leraar moeten zijn! In plaats daarvan hebt u er zelf een nodig om u opnieuw de grondslagen van het woord van God bij te brengen; het is met u zo ver gekomen dat u weer aangewezen bent op melk in plaats van op vast voedsel. 13 Wie melk drinkt is nog een klein kind en heeft geen weet van de draagwijdte van de verkondigde gerechtigheid. 14 Vast voedsel is voor volwassenen; hun zintuigen zijn door ervaring geoefend en zij zijn in staat onderscheid te maken tussen goed en kwaad.

1 We moeten de eerste beginselen van de leer over Christus hier toch maar laten rusten en ons richten op wat voor volwassenen bedoeld is. We willen niet nog eens het fundament

leggen en spreken over het zich afkeren van daden die tot de dood leiden, over het geloof in God, 2 de leer over het dopen en de handoplegging, en over de opstanding van de doden en het laatste oordeel. 3 We maken deze keuze in het vertrouwen dat God het ons toestaat.

--

Puntsgewijs wil ik eerst een aantal opmerkingen maken bij 1 Korintiërs 3.

- (1) In beide teksten worden de uitdrukkingen 'melk' en 'vast voedsel' gebruikt in het kader van een verwijt dat Paulus en de auteur van de brief aan de Hebreeëen (ik zal ze verder beide als 'de apostel' aanduiden) aan de lezers c.q. gemeenteleden maken. Het zijn hier dus niet de gelovigen die iets zeggen over de prediking die ze nodig hebben en die zich zorgen maken over de spreekmogelijkheden van de apostel, maar het is de apostel die zich bezorgd maakt over de gemeente en haar luistermogelijkheden.
- (2) Het verwijt in 1 Korintiërs 3 luidt als volgt: 'ik kon tot u niet spreken als tot geestelijke mensen'. Dat wordt verder uitgewerkt in deze gedachten:
 - a. u was nog mensen van deze wereld;
 - b. u was niet meer dan kinderen in het geloof in Christus;
 - c. u was niet toe aan vast voedsel;
 - d. u bent ook nu nog niet toe aan vast voedsel;
 - e. u bent gebonden aan de wereld want u bent afgunstig en verdeeld en leeft als ieder ander.
- (3) Het is nodig om te omschrijven wat 'geestelijke mensen zijn' (in het Grieks staat er: *pneumatikoi* = 'geestelijke' in de vertaling dus aangevuld met 'mensen'; *pneuma* = geest). Deze aanduiding is een tegenstelling met 'vleselijke mensen' (in het Grieks staat er: *sarkikoi*; *sarks* = vlees). Voor de kenmerken van 'geestelijke mensen' moeten we iets verder terug in de brief, namelijk naar hoofdstuk 2 dat voor een groot deel gewijd is aan het werk van de Geest in de verkondiging en aan het geloof en de volwassenheid daarvan:
 - a. 2 vers 4: de boodschap die Paulus bracht (Jezus Christus – de gekruisigde!) bewees zich door de kracht van de Geest, niet door (menselijke) wijsheid;
 - b. 2 vers 6: wat wij verkondigen (Jezus Christus – de gekruisigde!) is wijsheid voor wie volwassen is in het geloof; het is niet de wijsheid van deze wereld;
 - c. 2 vers 10: God heeft de verborgen en geheime wijsheid over Jezus Christus geopenbaard door de Geest;
 - d. 2 vers 13: het spreken van de apostel is niet door menselijke wijsheid geleerd, maar door de Geest: wij verklaren het geestelijke met het geestelijke;
 - e. 2 vers 14-15: 'Een mens die de Geest niet bezit, aanvaardt niet wat van de Geest van God komt, want voor hem is het dwaasheid. Hij kan het ook niet begrijpen, omdat het geestelijk moet worden beoordeeld. Maar een mens die de Geest wel bezit, kan alles beoordelen, en zelf wordt hij door niemand beoordeeld.
- (4) 'Geestelijke mensen' zijn dus mensen die geloven in de boodschap van Jezus Christus – de gekruisigde, die geen geloof hechten aan de wereldse wijsheid, die volwassen zijn in hun geloof, die het geestelijke met het geestelijke verklaren, die de Geest bezitten en daarom in staat zijn om alles geestelijke te beoordelen.
- (5) Op andere plaatsen in de brieven van Paulus wordt ook over deze geestelijke werkelijkheid gesproken, bijvoorbeeld in Galaten 5 vers 16-25: '16 Laat u leiden door de Geest, dan bent u niet gericht op uw eigen begeerten. 17 Wat wij uit onszelf najagen is in strijd met de Geest, en wat de Geest verlangt is in strijd met onszelf. Het een gaat in tegen het ander, dus u kunt niet doen wat u maar wilt. 18 Maar wanneer u door de Geest geleid wordt, bent u niet onderworpen aan de wet. (...) 22 Maar de vrucht van de Geest is liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, 23

zachtmoedigheid en zelfbeheersing. Er is geen wet die daar iets tegen heeft. 24 Wie Christus Jezus toebehoort, heeft zijn eigen natuur met alle hartstocht en begeerte aan het kruis geslagen. 25 Wanneer de Geest ons leven leidt, laten we dan ook de richting volgen die de Geest ons wijst.' Geestelijke mensen zijn de gelovigen die zich laten leiden door de Geest; hun leven wordt gekenmerkt door de vrucht van de Geest.

- (6) Het verwijt van de apostel is dus dat de gelovigen in Korinte niet zulke mensen waren: ze waren nog 'vleselijk'. De apostel geeft ook een aantal kenmerken van dat 'vleselijk' zijn
- a. mensen van deze wereld zijn
 - b. niet meer dan kinderen in het geloof in Christus zijn
 - c. gebonden aan de wereld zijn wat zichtbaar wordt in afgunst en verdeeldheid en een leven als ieder ander (namelijk niet-bekeerde, niet-gelovige mensen).
- (7) Ook in Galaten 5 komt deze werkelijkheid naar voren (vers 19-21): '19 Het is bekend wat onze eigen wil allemaal teweegbrengt: ontucht, zedeloosheid en losbandigheid, 20 afgoderij en toverij, vijandschap, tweespalt, jaloezie en woede, gekonkel, geruzie en rivaliteit, 21 afgunst, bras- en slempartijen, en nog meer van dat soort dingen. Ik herhaal de waarschuwing die ik u al eerder gaf: wie zich aan deze dingen overgeven, zullen geen deel hebben aan het koninkrijk van God.'
- (8) Wanneer dus gevraagd wordt om vast voedsel is er een andere vraag die eerst beantwoord moet worden: is er sprake van geestelijke mensen, die zich laten leiden door de Geest, die de geheime wijsheid van Jezus Christus kennen en uitleven, van wie het leven gekenmerkt wordt door de vrucht van de Geest, dus door de liefde? Voor hen is het vaste voedsel: zij zijn er aan toe. Maar als er eerder sprake is van gebrek aan liefde, tweespalt, jaloezie, woede, gekonkel, geruzie, rivaliteit en verdeeldheid, illustreert dat een ander probleem: de melk, de eerste beginselen van het geloof in Christus, is nog niet werkelijk gedronken.
- (9) Wanneer dus in een gemeente de vraag om vast voedsel klinkt moet – als we deze vraag vanuit een bijbels perspectief willen stellen en beantwoorden – eerst aan de orde komen of deze vraag gesteld wordt vanuit een gezonde geestelijke grondhouding en in een gezond geestelijk klimaat, dat gekenmerkt wordt door het leven door de Geest, de vrucht van de Geest.

--

Wat we nu precies onder enerzijds 'melk' en anderzijds 'vast voedsel' moeten verstaan is intussen nog niet helder geworden. De apostel introduceert de begrippen in 1 Korintiërs 3 zonder ze nader te omschrijven. In de Hebreeënbrief is daarover al wel iets meer te vinden. Bovendien ontstaat daar een duidelijker beeld over wat het betekent om volwassen te zijn. Daarom nu een aantal opmerkingen bij Hebreeën.

- (1) Ook hier staat het spreken over melk en vast voedsel in het kader van verwijten die de apostel aan de Hebreeën maakt:
- a. u bent traag van begrip geworden en daarom valt wat ik wil vertellen moeilijk aan u uit te leggen;
 - b. u had toch inmiddels allemaal leraar moeten zijn;
 - c. u hebt zelf een leraar nodig om u opnieuw de grondslagen van het woord van God bij te brengen;
 - d. u hebt geen weet van de draagwijdte van de verkondigde gerechtigheid;
 - e. uw zintuigen zijn niet door ervaring geoefend en u bent niet in staat onderscheid te maken tussen goed en kwaad;
- (2) Wat bedoeld wordt met 'melk' begint zich in dit bijbelgedeelte ook af te tekenen. Het beeld van het geven van melk heeft betrekking op:
- a. het bijbrengen van de grondslagen van het woord van God

- b. het ervoor zorg dragen dat de draagwijdte van de verkondigde gerechtigheid bekend is
 - c. het werken aan de oefening van de zintuigen door ervaring waardoor de gelovigen in staat zijn onderscheid te maken tussen goed en kwaad
- (3) Een tussenopmerking: als je in de werkelijkheid van geloven drie dimensies kunt onderscheiden, namelijk die van de leer (de 'dogmatiek'), die van de geloofservaring en bevinding (de 'mystiek') en die van de christelijke levensstijl (de 'ethiek') kan gesteld worden dat Paulus in 1 Korintiërs 3 zich bezighoudt met de geloofservaring en bevinding ('leven door de Geest') die nodig is om vast voedsel te kunnen verdragen, terwijl de apostel in Hebreeëen 3 zich zowel beweegt op het niveau van de leer ('grondslagen van het woord', 'draagwijdte van de verkondigde gerechtigheid') als van de ethiek ('onderscheid maken tussen goed en kwaad').
- (4) Voor een omschrijving van wat de apostel met 'melk' bedoelt, moeten we verder lezen in hoofdstuk 6. Daar spreekt hij over 'de eerste beginselen van de leer over Christus', 'het fundament':
- a. het zich afkeren van daden die tot de dood leiden,
 - b. het geloof in God,
 - c. de leer over het dopen en de handoplegging,
 - d. de leer over de opstanding van de doden en het laatste oordeel.
- (5) Ook iets voordat de apostel spreekt over 'melk' en 'vast voedsel' wordt al een richting gewezen. Het gaat in Hebreeëen 5 namelijk grotendeels over de vraag wie Christus is en over de inhoud van zijn werk. Samengevat in vers 9 en 10: 'En toen hij naar de uiteindelijke volmaaktheid gevoerd was, werd hij voor allen die hem gehoorzamen een bron van eeuwige redding, omdat God hem heeft uitgeroepen tot hogepriester zoals Melchisedek dat was.' Het is hierover dat de apostel verder zou willen spreken, over de Persoon en het werk van Christus en over de eeuwige redding van allen die hem gehoorzamen, het vaste voedsel dus, maar de Hebreeëen zijn hier niet aan toe.

--

Al met al ontstaat er niet echt een duidelijk beeld van wat aan de ene kant precies de melk is en aan de andere kant het vaste voedsel. Wel is duidelijk dat de betekenis die in veel gesprekken rond de prediking aan de genoemde begrippen wordt toegekend weinig te maken heeft met wat de bijbel erover zegt.

Het onderstaande citaat (uit een artikel van Ronald Westerbeek in CV-Koers) wijst een richting waarop verder gedacht zou kunnen worden als er in gemeenten van Christus gevraagd wordt om vast voedsel. Het gesprek zal niet zozeer moeten gaan over 'melk' en 'vast voedsel' en wat daaronder precies te verstaan valt, maar over geestelijke groei in de gemeente en het gebrek daaraan.

„Wij kennen tegenwoordig in de gemeente een verschijnsel dat ik 'het eeuwige zuigelingschap van de gelovige' noem”, schrijft de Argentijnse emeritus-predikant Juan Carlos Ortiz in zijn boek Leven met Jezus van dag tot dag, dat halverwege deze maand in een herziene Nederlandse vertaling verschijnt. „Er zijn leden in onze gemeenten die, hoewel ze al jaren de boodschap hebben gehoord, nog steeds onveranderde mensen zijn (...) Vaak merken we die situatie wel op, maar we weten niet wat we eraan moeten doen. Wij zeggen tegen onze mensen: 'U moet vrucht dragen voor Jezus. U moet meer van Gods goedheid ervaren. U moet meer liefde hebben, meer vrede.' Maar bij zuigelingen kun je zulke eigenschappen niet verwachten. Die tref je alleen aan bij volwassenen.”

„Dit was ook Paulus' klacht, toen hij een gebrek aan geestelijke groei opmerkte in de gemeente van Korinte. 'Jullie zijn nog steeds zuigelingen', zei hij. Aan de Galaten schreef hij

dat hij voor hen opnieuw de weeën van een geboorte moest meemaken. En de mensen aan wie de Hebreënbrieff is gericht, behoorden al leermeesters te zijn, maar ze hadden nog steeds behoefte aan onderwijs in de principes van het christelijk geloof. Zij konden alleen maar melk verdragen en geen vast voedsel.”

--

Zolang we in de gemeente niet goed in staat blijken te zijn om geestelijk te leven uit de eerste principes van het christelijk geloof (Jezus Christus omhelzen als onze Redder en Heer, ons laten leiden door de Geest, de liefde van de Vader ontvangen en uitdelen, onze zonden belijden, onze wonden laten genezen, ons laten bevrijden van bindingen die horen bij deze wereld), zolang past grote bescheidenheid in onze gesprekken rond de prediking en onze wensen ten aanzien van de prediking, helemaal waar die wensen met een schijn van bijbelgetrouwheid worden verbonden met de begrippen 'melk' en 'vast voedsel'.

Eerder is zelfonderzoek op haar plaats:

1. Leef ik, als lid van Christus' lichaam, daadwerkelijk uit de genade en de liefde van onze Vader God? Waaruit blijkt dat?
2. Ken ik Jezus Christus in al zijn glorievolle een heilige grootheid? Wat zou ik graag over Hem willen vertellen aan mijn broeders en zusters?
3. Laat ik mij in alles leiden door de Geest en zien mijn broeders en zusters in mijn leven de vrucht van de Geest tot ontwikkeling komen? Wat zeggen die broeders en zusters in dit verband over mij?

Zulk zelfonderzoek kan ook plaats vinden aan de hand van de vragen die gesteld kunnen worden naar aanleiding van het bijbelgedeelte dat aanleiding was om deze bijbelstudie te schrijven (1 Petrus 2:2-3): 'Verlang als pasgeboren zuigelingen naar de zuivere melk van het woord, opdat u daardoor groeit en uw redding bereikt. U hebt toch ondervonden hoe goed de Heer is?'

1. Wil ik als een pasgeboren zuigeling zijn? Waaraan is dat te merken?
2. Ken ik het intense verlangen naar de zuivere melk van Gods woord waar alle voedingsstoffen en afweerstoffen inzitten die ik nodig heb om voor Gods aangezicht te kunnen leven? Waaraan zie ik dat zelf en waaraan zien andere mensen dat bij mij?
3. Is er in mijn leven sprake van groei waarin mijn redding zich uitwerkt? Waarin is die groei zichtbaar?
4. Heb ik ondervonden hoe goed de Heer voor mij is in zijn genade, zijn trouw, zijn liefde? Wat kan ik daarover vertellen aan iemand anders die me daarnaar vraagt?
5. Smaakt zijn woord van genade voor mij naar meer? Op welke manier ga ik om met de bijbel, met persoonlijke en gezamenlijke bijbelstudie en met de zondagse prediking als de verkondiging van Gods woord.

Al deze vragen hebben maar een doel: **dat we ons naar Christus toewenden die de Verlosser is van oude en zondige leven en de Heer van ons nieuwe leven door de Geest.** Zonder Hem kunnen we niets doen. Het gaat erom dat we ons leven buiten onszelf zoeken, in Christus! Hij is het Brood uit de hemel. Zonder dat Brood kan ik niet leven (Johannes 6).